

Cuprins

<i>Cîteva lămuriri indispensabile cititorului acestei c�r�i (Paul Cornea)</i>	<i>5</i>
1. Un proiect tardiv �i dificil	9
2. Mod de lucru.....	12
3. �ntilnire cu Mihail Sebastian.....	14
4. Rana excluderii. Antisemitismul. Ini�ierea comunistă. Activităţi subversive.....	21
5. Memorialistica emancipării de comunism. Cunoa�terea precară a fenomenului sovietic. Mitul URSS. Goana după c�r�i. Lecturile emulative	39
6. Rădăcinile mele: p�rin�ii, bunicii. Cursul descendent al nivelului de trai.....	51
7. Doi prieteni: Barbu C�mpina �i Eugen Stănescu	64
8. Context politic tensionat: lupta PCR împotriva partidelor istorice. �n UTC: conducător al Sec�iei de elevi, redactor-�ef la <i>Tinere�ea</i> (<i>Tinărul muncitor</i>). Suspiciunea �i teoria „originii nesănătoase”: un caz tragic. „Orbirea” �i „selec�ia partizan�” a informa�iei.....	75
9. Intrarea �n Universitate. Caracteristici ale �nv�ţ�m�ntului universitar în primii ani postbelici. Marii profesori. Influen�e predominante: G. Călinescu �i H.H. Stahl.....	91
10. Debuturile mele literare. Confruntări cu Mihail Roller �i Nicolae Moraru.....	109
11. Anul 1947 �i începuturile războiului rece. Trei s�pt�m�ni la <i>Scinteia</i>	122

12. Secretar al CC al UTM. Congresul Comsomolului. Perplexități și interogații. Mazilirea138
13. Festivalul Mondial al Tineretului. Intrarea în Ministerul Culturii: conducerea Direcției Generale a Teatrelor și Muzicii. I. Zavadski. Politica sectară și dogmatică a lui Răutu. Constanța Crăciun. Succese și limite. Cu Teatrul Național la Paris. Scoaterea din Direcția Generală.....163
14. Ecoul devastator al Congresului al XX-lea al PCUS. Intermezzo boem. Frământări de cuget. Cu Miron Constantinescu la Cluj. Destalinizarea trucată. Procesele-spectacol: Alexandru Jar și Mihai Andricu.....191
15. Direcția Generală a Editurilor: profil și activități. Cenzura. Planuri eșuate de reorganizare. Continuarea destalinizării trucate: rechizitoriul lui Răutu în sinistru ședință de la Jdanov (30-31 mai 1958). Destituirea mea. Confruntare cu Răutu: obligat să preiau conducerea Studioului de filme artistice București....210
16. Deficiențe structurale și vulnerabilități în activitatea Studioului București. Încercări de reorganizare: regia, scenariile, coproducțiile, descentralizarea internă. Capriciile și răsfățul Licăi Gheorghiu. Calitatea modestă a filmelor. Disconfort și exasperare. Declarația de independență a PCR, destinderea. Raportul secret al lui Al. Drăghici de incriminare a mea. Eliberarea din funcție234
17. Retrospectivă analitică. Anii de spontaneitate și entuziasm ai angajamentului (1944-1948). Impasul anilor 1949-1952. Miłosz despre actorie. Prefăcătoria generalizată. Cultul personalității. Strategii defensive. Rezistența prin cultură. Pași ai desprinderii. *Il Dio che è fallito*. Ruptura finală266
18. În Facultate cu normă întreagă. Șef de sector la Institutul „G. Călinescu”. Indicații sectare, dogmatice, viziunea jdanovistă asupra literaturii. Catedra de Literatură Română în debandada perioadei proletcultiste. Drama lui Ion Vitner. Reparații și adaptări la nivelul anilor '60. Experiențele profesoratului. Șarmantul George Ivașcu. Puțin iubitul Alexandru Dima298
19. Primăvara de la Praga. Ceaușescu se opune invadării Cehoslovaciei de trupele țărilor din Tratatul de la Varșovia: discursul din Piața Palatului. Vizita mea la Praga în timpul celui de-al doilea guvern Dubček. Schiță de portret a lui Ceaușescu: „grandeur et décadence”.....321

20. Satisfacția expulzării din Ministerul Culturii. Perioadă de exuberanță creatoare. Lucrări personale și coordonări de colective la Institutul „G. Călinescu”. Teza de doctorat: <i>Originile romantismului românesc</i> (1971). Prima ieșire peste hotare la o manifestare academică (1971). Blocarea concursului de profesor. Casa de la Izvoare – reședință de vară și refugiu. Avertizat la Comitetul Municipal PCR pentru „atitudine nesănătoasă”. Năstrușnica plecare în Portugalia (1975). Participare la colocvii și congrese. Ales într-un comitet AILC. Cărți publicate: <i>Regula jocului</i> (1980), <i>Introducere în teoria lecturii</i> (1988) și altele. O rubrică la <i>Manuscriptum</i> . Incredibila pățanie a ediției critice a <i>Propășirii</i>	338
21. Toamna fierbinte a revoluțiilor anti-comuniste din Răsăritul Europei. Imobilismul PCR. Amenințat cu eliminarea din Universitate. Ziua de 21 decembrie 1989: „Jos Ceaușescu!”. 22 decembrie: poporul asaltează palatul prezidențial. Fuga dictatorului. Euforia libertății	374
<i>Postfață</i> (Daniel Cristea-Enache).....	391

© 2013 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

www.carteloromaneasca.ro

Editura CARTEA ROMĂNEASCĂ
București, Calea Victoriei nr. 133, sector 1

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

CORNEA, PAUL

Ce a fost – cum a fost / Paul Cornea de vorbă cu Daniel Cristea-Enache; pref. de Paul Cornea;
postf. de Daniel Cristea-Enache. – Iași: Polirom, 2013

ISBN print: 978-973-46-3893-2
ISBN ePub: 978-973-46-4166-6
ISBN PDF: 978-973-46-4167-3

I. Cristea-Enache, Daniel
II. Cornea, Paul (pref.)
III. Cristea-Enache, Daniel (postf.)

821.135.1-94(047.53)

Printed in ROMANIA

Ce a fost Cum a fost

Paul Cornea

de vorbă cu

Daniel Cristea-Enache

POLIROM
CARTEA ROMÂNEASCĂ
2013

În noaptea dinspre 25-26 octombrie 1956, cinam cu Irina și Petru Dumitriu la mine acasă, când, pe la ora 21.30, a sunat nedorit, intempestiv, telefonul: era șeful de cabinet al lui Miron Constantinescu, devenit încă din 1955 vicepreședinte al guvernului însărcinat cu învățămîntul și cultura, care mă anunța că trebuie să mă prezint în dimineața următoare, la ora 7, cu schimburi pentru cîteva zile, pe aeroportul Băneasa, întrucît fac parte dintr-un mic colectiv care-l va însoți pe „tovarășul” la Cluj. Nici un cuvînt în plus. Dar chiar și incompletă, informația nu era greu de decriptat. Deși ziarele noastre nu spuneau nimic despre evenimentele care aveau loc în Ungaria, atît eu, cît și invitații mei aflaserăm din zvonuri ori din emisiunile occidentale de radio de gravele tulburări de la Budapesta. Le urmăream cu sentimente împărțite – Petru convins că nu era nimic bun de așteptat de la ele („revolta va fi strivită, vor muta praful de pe tobă”), eu cu simpatie și fără cinism. În orice caz, graba și modul neobișnuit al convocării mele sugerau că deplasarea trebuie pusă în legătură cu ce se întîmpla în țara vecină. Despărțindu-ne mai devreme decît anticipasem, Petru mi-a spus din pragul ușii, ironic: „Fiind cu 600 de kilometri mai aproape de epicentru, vei vedea probabil lucrurile mai clar decît noi, ăștia, situați mai departe”. În dimineața următoare, la aeroport, mi-am întîlnit colegii de drum: doi activiști maghiari, V. Bihari și Zamfir Brumaru, Cornelia Mateescu, secretară a CC al UTM, și încă cineva, un necunoscut taciturn și mohorît, probabil din partea MAI. Era o zi plumburie, de toamnă avansată, cu ceață subțire, cerul acoperit de nori inamicali, un vînt rece, pătrunzător. Curînd a apărut și Miron, însoțit, după toate aparențele, de directorul aeroportului, cu care conversa agitat. Ne-am dat seama că se discuta posibilitatea decolării. Directorul susținea să mai așteptăm, întrucît, deși aveam destulă vizibilitate ca să putem pleca, aeroportul din Cluj era deocamdată închis. Miron nu părea însă dispus să zăbovească. A stărui, a ridicat tonul, l-a chemat pe pilot – un bărbat masiv, cu fața brăzdată și părul cărunt. După un conciliabul de cîteva minute, din care n-am prins mare lucru, dar care părea să se fi desfășurat într-o atmosferă tensionată, în cele din urmă, Miron și-a impus punctul de vedere, ne-am suit în avion și am pornit. (Nu e lipsit poate de interes detaliul, pe care aveam să-l aflu ulterior, că avionul special cu care călătoream, cu același pilot, avea să aibă un accident peste un an de zile, la aterizarea pe aeroportul Vnukovo din Moscova, în care și-a pierdut viața Grigore Preoteasa, iar Ceușescu și Răutu au scăpat cu rani ușoare.) Zborul pînă la Cluj s-a desfășurat fără incidente, însă, ajunși în preajma orașului, ni s-a sugerat să aterizăm în altă parte din cauza ceții. Miron a refuzat din nou, autoritar și inconturnabil: avea programul făcut, nu voia să piardă timp, era la mijloc o

urgență, i-a cerut pilotului să nu mai zăbovească. Drept care ni s-a recomandat să ne ținem bine de scaune (pe atunci nu existau centuri de siguranță) și să ne pregătim de aterizare. Am simțit că aeronava face un viraj, apoi încă unul. Coboram în hurducături, cum se întâmplă în cazul unei căruțe care gonește printre hârtoape. Aparatul se smucea, se înălța puțin, recădea parcă absorbit de abis, apoi se redresa, se smucea din nou. Prin hublouri se întrezărea o masă opacă. Ne țineam respirația în așteptarea contactului cu pământul, părindu-ni-se că trăim într-un timp dilatat, în care secunde devin minute, iar minutele se scurg cu viteza melcului. Și deodată, cei care aveam scaunul pe dreapta am văzut ceva străpungând valul de ceață, un perete venind parcă amenințător spre noi. Am închis instinctiv ochii. În aceeași clipă am fost aproape zvirlit de pe scaun de saltul spasmodic al avionului, un salt de ultimă instanță, care ne-a salvat viața: scăpaserăm ca prin miracol de a ne zdrobi de dealurile Feleacului. Cit de aproape fuseserăm de a ne încheia socotelile mi-am dat seama, văzându-l pe pilot câteva minute bune după aterizare: era încă nădușit, deși domnea un frig înțepător, iar chipul său de bătrîn lup de mare (căci vocabularul nu cunoaște „lupi de aer”) nu-și revenise încă din crisparea smulgerii din cleștele morții. Nimeni n-a comentat cele întâmplate. Am fost conduși la un cămin al Județenei de partid (mai puțin Cornelia Mateescu, spitalizată fiindcă se lovise puternic la cap în timpul aterizării). Miron i-a însărcinat pe cei doi maghiari din delegație să asculte cu schimb, dar neîntrerupt Radio Budapesta și posturile occidentale, spre a-l ține la curent cu ce se petrece. Mie nu mi-a repartizat o sarcină precisă: „Du-te prin instituțiile de artă și vezi care-i starea de spirit”. Apoi a dispărut împreună cu Vasile Vaida, prim-secretarul Județenei de partid, urmînd să ne reîntîlnim cu toții seara, la cină. În ziua aceea am vizitat teatrele și opera, stînd de vorbă cu oamenii. Erau vizibil afectați de ceea ce se întâmpla, dar îndată ce discuția se abătea spre evenimentele politice în desfășurare, deveneau rezervați: nu mă cunoșteau, evitau deci să-și dezvăluie gîndurile intime. Pe vremea aceea aveam în Cluj o singură persoană cu care întretineam relații mai apropiate: regizorul Ilie Balea, de la Operă. L-am întîlnit, am vorbit îndelung într-o cafenea. În esență, credea că ungerii nu se vor lăsa, vor continua răscoala, pe care conducerea de la Budapesta o calificase drept „contrarevoluție”. Pînă unde, nu-și dădea seama, în schimb considera că nu e nici o șansă ca românii să fie contaminați. De fapt, intuitiv, aveam aceeași părere. În restul timpului am hoinărit prin oraș. Mă întrebam care-mi era rostul în colectivul care-l înconjura pe Miron, de vreme ce nu mi se încredința nimic de făcut. Seara aveam s-o aflu. După ce am mîncat – o cină frugală –, șeful ne-a invitat să mai rămînem.

Și deodată, spre marea mea surpriză, a început o discuție despre poezia lui Blaga: ce influențe se exercitaseră asupra-i? Cum îi evoluase lirica de la *Poemele luminii* încoace? Obiecțiile pe care el, Miron, le avea față de sistemul filozofic afectau oare poezia marelui scriitor? Și oricum, scoaterea lui Blaga din manuale putea fi justificată? Aluziile la politica dogmatică a autorităților culturale, implicit la restricțiile introduse de Secția de Propagandă a CC, erau evidente, deși nici un nume propriu nu fusese pronunțat. Eram singurul partener de dialog, ceilalți roteau ochii mari și tăceau. Discuția, risipită în paranteze, s-a întins pe cel puțin două ceasuri. A doua zi, Miron a plecat de dimineață la Județeană, unde a avut întâlniri, ședințe, a vizitat două mari întreprinderi și s-a ocupat în detaliu de pregătirea unei reuniuni cu reprezentanții de frunte ai intelectualității maghiare. Seara, după masă, ne-am reunit, avându-l alături și pe Țugu, proaspăt sosit din București și alăturat grupului nostru. S-a vorbit iarăși despre literatură, starea criticii literare, a fost atinsă și problema Arghezi, fiind evocată eroarea – Miron o caracteriza „imensa prostie” – a interzicerii poetului. Aluziile la cei ce greșiseră grav, fără a-și fi asumat deocamdată răspunderea, erau foarte străvezii. Situația mi se părea de o extremă bizarerie. În Ungaria vecină evenimentele se precipitau, populația maghiară a Clujului, cu urechile ciulite spre ce se întâmpla acolo, era foarte tensionată. Circulau zvonuri care de care mai abracadabrante. Orașul întreg părea cuprins de neliniște și teamă. Or, în această atmosferă de surescitare și așteptare înfrigurată a ceva nedeslușit, dar simțit ca o răspîntie de istorie, omul chemat să vegheze la menținerea ordinii și la calmarea spiritelor prea înfierbîntate de revendicările anti-sistem enunțate la Budapesta își permitea răsfațul destinderii, seară de seară, în discuții literare. Avea nevoie Miron, după ostenele și hărțuiele zilei, de respirația liberă a unui schimb de păreri în chestiuni complet străine preocupărilor momentului? Suferea de singurătate și prefera să-și umple orele libere ale începutului de noapte cu prezențe umane, chiar dacă ele nu aparțineau intimilor săi? Dar oare omul acesta, lovit de un destin tragic și implicat în politica de vîrf comunistă, cu rivalități acerbe, reglări de conturi și tăieri de capete, unde fiecare îl suspecta pe celălalt, mai avea oare intimi, avea măcar un prieten, doar unul, în fața căruia să-și poată deschide sufletul? Voia cumva să se smulgă cleștelui auto-interogațiilor incomode, fiindcă rolul pe care-l juca, în genere, ca membru al conducerii partidului și, în particular, ca însărcinat al acestei conduceri cu misiunea de a suprima orice tentativă de manifestare a simpatiei ori solidarității populației față de revoluția maghiară, acest rol de pacificator, dar care ar fi putut deveni de călău, îl somase să ia act de teribila contradicție care-i măcina viața?

Nu știam, nu știu nici azi dacă aveam dreptate formulând aceste întrebări. Mi se părea însă fără dubiu atunci că Miron Constantinescu, în pofida vulnerabilităților sale (un om mai mult temut decât iubit, un caracter autoritar, vanitos, irascibil), se număra printre cei capabili să contribuie decisiv la scoaterea partidului din impasul său dogmatic.

D.C.-E.: Spuneți mai devreme că regulile jocului din interiorul codului ideologic nu puteau fi schimbate (fiind posibil doar să le îmblinzești aplicarea, în unele circumstanțe, ori să le eludezi, în anumite cazuri). Dar aici pare să fie ceva mai mult, o ambiție mai mare a lui Miron Constantinescu. Putea oare el să contribuie la schimbarea codului însuși? Blaga, Arghezi... Recuperarea lor însemna practic reconectarea cu tradiția, cu marea tradiție poetică interbelică.

P.C.: În fond, el voia ceva asemănător cu Imre Nagy, un lucru tot atât de utopic, un comunism național, eliberat de excese ideologice. Spre deosebire de basarabienii rusofoni grupați în jurul lui Chișinevschi și Răutu, incuți și diletanți, era un autentic intelectual de stînga, ancorat în tradițiile culturii românești, cu orizont larg și ambiții legitime. În mod evident, el nu-și condiționa activitatea în funcție de ordinele Kremlinului, nu putea decât să reprobe statutul de absolută servitute la care ne condamnau sovieticii. Și pentru el, ca și pentru mine, scrisoarea secretă a lui Hrușciiov trebuie să fi constituit prilejul unui examen de conștiință, un semnal al reinnoirii și al reformelor. Avea însă vreo șansă să-și pună în aplicare ideile? Cît de încurcate erau lucrurile în această privință aveam să constat dintr-un incident la care am fost din întâmplare martor. Mă aflam în primele ore ale dimineții de 29 ori 30 octombrie în sediul Județenei de partid, în anticamera prim-secretarului Vasile Vaida, pe care-l rugasem să mă primească spre a-i cere sprijinul în rezolvarea unor revendicări ale Filarmonicii locale. Deodată ușa a fost trîntită de perete și Miron a intrat val-vîrtej. Mi-a răspuns la salut cu un gest amical și s-a năpustit literalmente în biroul lui Vaida. Ușa a rămas întredeschisă, încît, fără să vreau, am ascultat prima parte a conversației. Miron a chemat Comitetul Central (legătura se stabilea imediat printr-un cod numeric special, cu trei cifre) și l-a cerut pe Dej. I s-a răspuns probabil că Dej nu e disponibil și că i se recomandă să-i transmită ce are de spus prin Răutu. Miron a înjurat – desigur, cu mîna pe pîlnie, pentru ca Bucureștiul să nu audă (de Vaida nu se sinchisea, iar de mine n-avea habar). Am înțeles imediat care era obiectul convorbirii: Miron avusese cu o zi înainte ședința cu intelectualii maghiari, care se prelungise tîrziu în noapte (motiv pentru care „cenaclul” obișnuit nu

se ținuse). Voia acum să informeze conducerea cu privire la declarația adoptată în final de participanți, de care era foarte satisfăcut. Dar iată că de la primele fraze, Bucureștiul, prin persoana puțin agreată a lui Răutu, formulează rezerve. Ghicisem neînțelegerea fiindcă îl auzisem pe Miron dînd explicații cu o nervozitate abia reținută. S-a avansat la un nou paragraf și aici discuția s-a încins de-a binelea. Se schimbau replici, Miron părea din ce în ce mai furios. La un moment dat, sufocat, și-a pierdut cumpătul și a strigat în receptor: „Nu, nu, asta chiar e prea mult!”. Ce era prea mult? N-o voi ști niciodată: probabil sesizînd de-abia atunci că ușa e crăpată, Vaida a închis-o. Restul ciorovăielii nu l-am mai putut urmări, dar și ce auzisem era edificator: tratamentul aplicat lui Miron nu era în nici un caz unul colegial. Dincolo de fondul litigiului, necunoscut mie, era clar că, din unghiul relațiilor de putere, el se găsea în dezavantaj; avea o sarcină delicată de rezolvat, departe de centru, în vreme ce antagonistul său, Răutu, aflat la dreapta șefului suprem și în confiența lui, îi putea lesne găsi noduri în papură. Trec peste alte detalii fiindcă nu sînt relevante, dovadă că în mare măsură le-am și uitat. Popasul meu clujean a inclus și o vizită la Blaga, pe care mi-a impus-o Miron. Nu că n-aș fi vrut să-l cunosc, dimpotrivă, aș fi fost încîntat să-l întilnesc pe marele poet, însă nu în calitate oficială, ca mesager al partidului, fără a-i putea oferi răspunsuri la întrebările sale legitime (și previzibile): De ce e interzis? Cînd îi va reintra opera în circuitul public? etc. Cum mă temeam, vizita a fost un eșec. Poetul m-a primit cu mefiență, a răspuns monosilabic întrebărilor mele și a rezistat tuturor încercărilor de a-l atrage într-un dialog. Ajung la episodul final. Profitînd de faptul că la București sosiseră doi oameni de teatru din URSS, pe baza acordului bilateral de schimburi culturale, și că la Cluj nu prea aveam ce face, i-am cerut lui Miron permisiunea de a mă întoarce în Capitală. Am avut impresia că solicitarea îl deranjează, totuși mi-a acordat-o. Era 2 noiembrie, ajunul aniversării mele, ziua în care Imre Nagy cerea secretarului general al ONU să obțină recunoașterea internațională a neutralității Ungariei și să medieze între Ungaria și URSS. Puterile occidentale nu se mișcau, Hrușcirov hotărîse, după o scurtă ezitare, să-și trimită tancurile spre Budapesta. Soarta revoluției maghiare era pecetluită.

Repet, nu știu dacă ipotezele mele asupra lui Miron Constantinescu sînt corecte, în orice caz, ele nu sînt verificabile. Totuși, ele concordă cu ceea ce aveam să remarc ulterior la acest om, atît de tragic marcat de destin (soția asasinată de propria fiică, doi băieți morți prematur, unul sub cuțitul chirurgului, altul surprins de îngheț în Bucegi). Spun

asta fiindcă am avut ocazia să-l cunosc mai de aproape în faza intrării în dizgrație și mai apoi în cea a reabilitării și a noului său suiș spre vârful piramidei, din era Ceaușescu. L-am revăzut atunci în câteva rînduri. O dată, cu prilejul sărbătoririi unui număr rotund de ani de la apariția *Contemporanului*, moment festiv pus în scenă de George Ivașcu, cu priceperea lui greu egalabilă de a da relevanță cotidianului, într-un restaurant cu grădină, din apropierea Pieței Victoriei, azi dispărut. Am apărut cu întârziere la mica petrecere, găsindu-i pe oaspeți deja instalați cite patru la măsuțe, pe care chelnerii le umpleau grăbit cu bunătățile îngăduite pe-atunci. În căutarea unui loc liber, m-am uitat de jur împrejur. Cu greu am descoperit într-un colț o masă la care stătea o singură persoană, trei scaune rămînînd libere. Era Miron Constantinescu, în mod evident ocolit de toți ceilalți, ca un pestiferat. M-am așezat alături, ceea ce i-a făcut, cu siguranță, o mare bucurie. Nu trebuia să mi-o spună: i-am citit-o în ochi și i-am distins-o în tremurul vocii. Din conversația pe care am avut-o, de circumstanță, ca la orice recepție, îmi amintesc un singur lucru. Apropo de noul său loc de muncă – era adjunct al ministrului Învățămîntului, fusese cercetător la Institutul de Istorie –, mi-a spus zîbind: „Am acum marele avantaj de a putea citi toate noutățile... Nici nu știi cu cît am rămas în urmă!”. Rămas în urmă? Da, înțelegeam foarte bine despre ce e vorba; oare nu mă confruntam eu însumi cu această problemă? Caracterizarea memorabilă pe care V. Tismăneanu i-o face în *Stalinism pentru eternitate*: „avid de putere, solemn, monumental și arogant”, perfect adecvată felului în care fusese perceput în epoca sa de glorie, nu se mai potrivea omului din fața mea, la festivitatea *Contemporanului*: dezbrăcat de haina personajului public, o persoană nici solemnă, nici monumentală, nici arogantă, pur și simplu, în căutarea unui strop de căldură umană. Ceva mai încolo, pe cînd avea să-și reînceapă ascensiunea, devenind membru al Biroului Politic și vicepreședinte al guvernului, însărcinat cu răspunderea învățămîntului și a culturii, m-am trezit într-o după-masă cu un telefon de la cabinetul său: eram întrebat dacă l-aș putea vizita într-o sîmbătă, pe seară, la ora 18. Am bănuț că nu era vorba de o problemă de lucru; nici nu ar fi avut cum; la ora aceea nu mai îndeplineam nici o funcție publică: eram un simplu conferențiar la o catedră de Literatură. M-a primit la Comitetul Central, căci avea și funcția de secretar, într-unul din acele birouri lungi și pompoase, în care ai de parcurs cîteva metri buni pînă să ajungi în rînd cu gazda. Era locul cel mai puțin prielnic pentru discuția amicală pe care o voia Miron. Dar oare, în poziția lui, și-ar fi putut permite să mă invite să bem o bere într-o cîrciumă oarecare? Am discutat